

Mielekäs kieli

**Sukelluksia kieleen, oppimiseen
ja koulutukseen**

4	Mitä kieli on?
6	Maailma täynnä kieliä
8	Äidinkieli, ensikieli, oma kieli
10	Oppiminen – koulutuksen ja arjen vuoropuhelua
12	Kielitaidon matkassa
14	Kieli ja työ
16	Kielikoulutuksesta päätetään monissa paikoissa
18	Kielikoulutuspolitiikan verkosto

Hyvä lukija

Kielet kuuluvat erottamattomasti meidän jokaisen elämään. Kieliä opitaan ja opetetaan. Niillä leikitään ja tehdään töitä, rakastetaan ja vihataankin. Niiden asemasta ja käytöstä päätetään kotona ja kabineteissa.

Tämän esitteen tavoitteena on herättää keskustelua kielistä: niiden oppimisesta ja opetuksesta, asemasta yhteiskunnassa, kielitaidon arvioinnista ja työelämän kielitaidosta. Keskustelua voi käydä kaikkialla: vanhempainilloissa, työpaikoilla, sukujuhlissa, oppilaitoksissa tai vaikkapa sosiaalisessa mediassa. Keskustelu kielestä ja kielikoulutuksesta ei ole vain asiantuntijoita varten, vaan se kuuluu kaikille. Tämän esitteen tarkoitus on siis myös saada sinut miettimään, mitä ihmiset oikeastaan haluavat kieleltä ja kieliltä.

Tämän esitteen on julkaissut Kielikoulutuspolitiikan verkosto, joka on avoin forumi kielistä ja kielikoulutuksesta kiinnostuneille. Verkosto järjestää vuosittain erilaisia tapahtumia sekä kokoaa yhteen alan toimijoita. Kielikoulutuspolitiikan verkosto myös tiedottaa aiheeseen liittyvistä ajankohtaisista asioista. Verkkolehti *Kieli, koulutus ja yhteiskunta* on jo löytänyt lukijansa. Lehdessä julkaistaan juttuja ja puheenvuoroja kielikoulutuksesta. Kuka vain voi tarjoutua kirjoittamaan tai vinkata jutun aihetta. Verkostoon ja lehteen löydät helpoiten osoitteesta www.kieliverkosto.fi. Tervetuloa!

Sari Pöyhönen

Mitä kieli on?

Kun ajattelemme sanaa kieli, mieleemme tulee ehkä useimmiten kuva jostain tietystä kielestä: suomesta, ruotsista tai vaikka darin kielestä. Perinteinen kielikäsitys pohjautuu ajatteluun toisistaan erillisistä ja selvärajaisista kielistä, joilla kullakin on oma yhtenäinen kielioppi ja oma erityinen sanastonsa.

Kieltä onkin kauan ollut tapana kuvata näiden eri osa-alueiden kautta. Kielen opiskelun tavoitteeksi on useasti nähty se, että vieraan kielen sanasto ja kielioppi tulisi osata sitä äidinkielenään puhuvan tavoin. Hyvän kielitaidon on ajateltu olevan sama kuin äidinkielen kielitaito. Kieltenopetuksenkin tavoitteena on kauan pidetty ”täydellistä” puhumisen, kuuntelemisen, lukemisen ja kirjoittamisen taitoa. Tähän perinteeseen on kytkeytynyt myös vankka käsitys oikeakielisyydestä. Kielenoppimista ovat sanelleet oppikirjat, ja taitoja on arvioitu enimmäkseen kirjoitetun kielen näkökulmasta. Tämä on saattanut johtaa mekaaniseen ja esineelliseen käsitykseen kielen oppimisesta: kieli näyttäytyy joukkona ulkoa opittavia yksityiskoh-
tia, jotka opitaan kirjasta. Näin ollen kielten opiskelun onkin ajateltu olevan varsin työlästä, kun nämä kaikki palaset on osattava mahdollisimman hyvin.

Toinen tapa ajatella kieltä voisi kuitenkin olla kielen näkeminen yhteisöllisenä toimintana, joka opitaan osallisuuden ja vuorovaikutuksen avulla. Tässä näkökulmassa kieli on resurssi, jota voi käyttää eri tilanteissa eri tavoin, ja jopa eri kieliä yhdistellen. Ei ehkä olekaan tarpeen hallita kieliä täydellisesti, sillä myös äidinkielisten resurssit vaihtelevat eri tilanteissa. Täydellinen kielitaitokin on myytti.

Myös vieraiden kielten opetuksessa voisi olla aika kyseenalaistaa ajatus siitä, että kieliä voi puhua ”oikein” tai ”väärin”. Onko esimerkiksi tarpeen (tai mahdollista) osata kieltä syntyperäisen tavoin, vai sopsisiko hyvän kielitaidon tavoitteeksi se, että oppijan oma kieli ja kulttuuri saavat ja voivat näkyä kielenkäytössä?

Pystyykö kieltä edes osaamaan ”kokonaan”? Onko eri kielten yhdisteleminen aina välttämättä ongelma tai virhe vai peräti osoitus kyvystä toimia monikielisessä tilanteessa tarkoituksenmukaisesti?

Kieltenopetuksen tavoitteeksi voisikin ottaa osaamisen, jossa kieli ymmärretään elävänä ja muuttuvana vuorovaikutuksen keinona. Nykymaailma vaatii kielenkäyttäjältä ennen kaikkea notkeutta sopeutua eri tilanteisiin. Kielitaito ei pysykään tilanteesta toiseen samanlaisena, vaan se voi muuttua tilanteen mukaan. Kyse ei missään tapauksessa ole ”kaikki käy” -ajattelusta tai siitä, ettei sanastolla tai rakenteilla olisi mitään merkitystä kielen oppimisessa. Ajattelutavan muutoksesta voisi kuitenkin seurata tavoitteellisempaa opiskelua ja käytännönläheisempää kielitaitoa. Samalla ehkä myös käsityksemme kielen asemasta ihmisen elämässä voisi rikastua.

Hannele Dufva & Tarja Nikula

“
Nykymaailma vaatii kielenkäyttäjältä ennen kaikkea notkeutta sopeutua eri tilanteisiin.
”

Maailma täynnä kieliä

Maailmassa puhutaan noin 7 000 kieltä, kun valtioita lasketaan olevan noin 220. Ei ole siis lainkaan itsestään selvää, että yhden maan asukkaat puhuisivat äidinkielenään samaa kieltä. Tapaamme ajatella esimerkiksi suomea ja ruotsia pieninä kielinä, mutta itse asiassa ne kuuluvat kieliin, jotka luokitellaan suuriksi – yli miljoonan puhujan kieliksi. Näitä suuria kieliä on vain noin 350.

Yhteisöt tarvitsevat tavan kommunikoida. Ilman ihmisten välistä viestintää ja jonkinlaista yhteistä kieltä on vaikeaa kuvitella minkään yhteiskunnan pystyvän toimimaan järkevästi. Joskus tämä yhteinen kieli voi olla yksi maassa puhutuista kielistä. Esimerkiksi Intiassa puhutaan satoja kieliä, mutta hindiä puhutaan maassa eniten. Toisissa tilanteissa yhteinen kieli voi olla joku muukin kuin maassa alkupe-
räiskielenä puhuttu kieli. Yli 500 puhutun kielen Nigeriassa viralliseksi kieleksi on määritelty siirtomaa-ajoilta peritty englantia. Tällainen monen kielen puhujille yhteinen kieli, lingua franca, voi olla asemaltaan virallinen tai muuten yhteinen ja paljon käytetty.

Vuonna 2009 Suomessa tilastoitiin lähes 80 kieltä, joilla on yli sata puhujaa. Itse asiassa yhä useampi Suomessa asuva lapsi tai aikuinen on monikielinen. Monikielisyys ja monikulttuurisuus eivät kuitenkaan rajoitu vain esimerkiksi maahanmuuttajataustaisten tai kielellisiä ja kulttuurisia vähemmistöjä edustavien henkilöiden elämään. Jo nyt monikielisyys on useiden arkipäivää niin koulutuksessa, työssä kuin vapaa-ajallakin.

Suomessa kielten virallista asemaa määritellään monenlaisella lainsäädännöllä. Perustuslaissa taataan kaikkien kielten käyttäjille oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan, mutta toisaalta perustuslaki myös määrittelee joillekin kielille muita vahvemman aseman. Suomi ja ruotsi on määritelty kansalliskieliksi, ja saamalla, romanilla ja viittomakielellä on erikseen mainittu erityisasema.

Lainsäädännöllä yhteiskunta – tässä tapauksessa Suomen valtio – arvottaa kieliä ja kertoo, mitä pidetään tärkeänä. Kielten hierarkiat ovat kuitenkin läsnä myös arjessa. Arvostammeko esimerkiksi venäjää äidinkielenään puhuvan koululaisen venäjän taitoa samalla tavalla, kuin vientiyrityksen vieraana kielenä venäjää opiskelleen myyntitykin kielitaitoa?

Monikielisessä maailmassa joudutaankin jatkuvasti tasapainottelemaan sen kanssa, miten kieltenemmistöjen ja -vähemmistöjen suhteet määritellään. Millaiset oikeudet pitäisi olla valtakielten puhujilla, millaiset pienemmillä kieliyhteisöillä? Voimme ajatella, että monikielisyys lisää yhteisön monimuotoisuutta, mikä puolestaan voidaan nähdä hyvänä tai huonona asiana. Hyvänä se voidaan nähdä, mikäli moninaisuus ajatellaan erilaisuuden tunnistamisena ja yhteiskunnallisena resurssina. Huonona moninaisuus näyttäytyy siinä tapauksessa, jos sen arvellaan johtavan yhteiskunnan hajanaisuuteen ja eri väestöryhmien erottautumiseen – rinnakkaisiin yksikielisyksiin monikielisessä yhteiskunnassa.

Taina Saarinen

“ Ilman ihmisten välistä viestintää ja jonkinlaista yhteistä kieltä on vaikeaa kuvitella minkään yhteiskunnan pystyvän toimimaan järkevästi. ”

Äidinkieli, ensikieli, oma kieli

Kun Suomessa puhutaan muista kuin suomen-, ruotsin- saamen- tai romanikielistä, kuulee usein termin *ei-äidinkiellinen* tai vieraskielinen. Tällaisia ihmisiä ei ole olemassakaan: jokaisella ihmisellä on äidinkieli. Valtaosa maailman ihmisistä on vieläpä kaksi- tai monikielisiä; yksikielinen ihminen on poikkeus, vaikka emme monesti tulekaan tätä ajatelleeksi.

Välillä käydään keskustelua siitä, miksi tuota *äidinkieltä* pitäisi nimittää. Sen rinnalla käytetään esimerkiksi termiä *ensikieli*, jota pidetään neutraalimpana muun muassa siksi, että kaikissa maailman kielissä tätä ensimmäistä kieltä ei suinkaan kutsuta äidinkieleksi, kuten useissa länsieurooppalaisissa kielissä kulttuurivaihdon myötä on alettu tehdä.

Nimi voi tuntua oudolta myös siitä syystä, että äiti ei aina suinkaan ole se, joka tuon kielen opettaa, tai äiti ei puhu lapselleen omaa äidinkieltään vaan jostain toista kieltä. Näin on käynyt esimerkiksi useissa alun perin suomenkielisissä siirtolaisperheissä, ja näin käy jatkuvasti siirtolaisperheissä ympäri maailman eri syistä. Kieli voi olla esimerkiksi poliittisesti vaarallinen: se voi paljastaa kuulumisen epäsuosittuun tai vainottuun vähemmistöön. Monet maahanmuuttajien lapset käyttävät äidinkielestään nimeä *oma kieli* tai *meidän kieli*.

Äidinkielen määrittely voi olla hankalaa, koska siinä voidaan käyttää ainakin neljää kriteeriä: ihmisen alkuperää eli sitä, mistä hän tai hänen vanhempansa ovat *kotoisin*, kielen käytön laaja-alaisuutta eli sitä, mitä kieltä ihminen *käyttää eniten*, kielitaitoa eli sitä, minkä kielen ihminen *osaa parhaiten*, ja lopulta sitä, mihin kieleen ihminen *samaistuu vahvimmin* – osasi hän kieltä sitten hyvin tai ei lainkaan.

Joskus kuulee pelkoja lapsen kaksikieliseksi kasvamisesta: tuleeko hänestä puolikielinen, kehittykö hän samalla tavalla kuin muut, kiusataanko häntä? Tutkimusten valossa mikään ei tue näitä pelkoja. Aivan kielen oppimisen alkuvaiheessa lapsi voi edetä vähän hitaammin, mutta saa muut nopeasti kiinni. Lopulta kaksi- tai monikielisen lapsen kognitiivisetkin kyvyt yleensä ylittävät ikätoverinsa. Useampi kieli avaa myös useampia kulmia ajatella asioita. Nykymaailmassa monikielisyys on myös sosiaalinen voimavara, jota useammin kadehditaan kuin arvostellaan.

Äidinkielen ja monikielisyyden äärellä on hyvä myös huomata, että kukaan meistä ei ole yksikielinen. Yksinomaan suomea käyttävä ihminen osaa kielestään monta eri muotoa: muodollisemman, jolla ehkä asioi vaikkapa lääkärissä, kotoisen murteen värittämän kielensä, jota puhuu kotiloissa – ja monta muotoa näiden väliltä. By the way, käytämme usein huomaamattammekin eri kielten ilmauksia; kielet ja kielimuodot ovat meille varanto, josta voimme ammentaa ilmaisuvoimaa.

Mia Halonen

“By the way, käytämme usein huomaamattammekin eri kielten ilmauksia.”

Oppiminen – koulutuksen ja arjen vuoropuhelua

Ihminen oppii uutta erilaisissa tilanteissa joka päivä. Perinteisesti koulutusjärjestelmällä on suuri vastuu oppimisesta. On kuitenkin hyvä muistaa, että työelämän ja vapaa-ajan oppiminen on yhtä lailla oppimista kuin se, mitä opimme koulussa tai kursseilla. Harrastustoiminnan kautta voidaan myös oppia taitoja ja hankkia tietoa. Eri yhteyksissä opittua kielitaitoa ja -tietoa voidaan täydentää ja hyödyntää helposti toisessa yhteydessä, eivätkä erilaiset tavat oppia sulje muita oppimisen väyliä pois.

Ihminen oppii helpommin tehdessään itselleen mielekkäitä asioita. Silloin oppimisesta tulee hänelle merkityksellistä, ja hän löytää käyttöarvon sille, mitä hän tekee. Esimerkiksi perusopetuksessa kielenoppimisen yhteys käytännön elämään saattaa jäädä oppilaille etäiseksi, ”kouluenglanniksi” tai ”kouluruotsiksi”.

Kieliä on aina opittu käytännön kautta, tekemällä ja puhumalla. Koulussa tapahtuvan oppimisen mielekkyyttä tulisi korostaa, sillä positiiviset kokemukset kannustavat kehittämään vaikkapa kielitaitoa. Eri-ikäiset oppivat eri tavoin ja erilaisia tarkoituksia varten. Lasten mieleen uudet ja vieraat äänneet, sanat ja laajemmat rakenteet jäävät helpoiten niitä kierrättämällä, toistamalla ja matkimalla leikeissä, peleissä ja keskusteluissa, ei sanalistoja tai sääntöjä pänttäämällä. Iäkkäämmät oppijat taas osaavat tunnistaa omat tarpeensa ja tavoitteensa, jolloin he hyötyvät enemmän yleisistä neuvoista ja ohjeista. Kiinnostava tekeminen on jokaiselle tärkeää.

Kaikille oppimistavoille ja -tyyleille on yhteistä se, että kieli puhuttuna, viitottuna tai kirjoitettuna on tärkeä väline kaikessa oppimisessa. Äidinkielen taito avaa ovia ja tukee myös muiden kielten oppimista ja muilla kielillä oppimista. Koulussa kieltä opitaan siis muuallakin kuin äidinkielen tai vieraiden kielten oppitunnilla. Kieli on läsnä kaikessa opetuksessa, eikä sitä pitäisi nähdä pelkästään erillisenä oppiaineena.

Riikka Alanen & Pia Bärlund

“**Kielet ovat läsnä kaikessa opetuksessa, eikä niitä pitäisi nähdä pelkästään erillisinä oppiaineina.**”

Kielitaidon matkassa

”Missi Miia puhuu viittä kieltä!” ja ”kaikkihan englantia osaa” ovat väittämiä, jotka viestivät kielitaitoon liittyvistä arvostuksistamme ja käsityksistämme. Me kaikki osaamme ja saamme arvioida omaa kielitaitoamme ja toistemme kielitaitoa. Kielitaito on jotakin, joka kuuluu meille kaikille. Uutisten lukijan kielivirheet tulistuttavat tämän tästä naapurin Pirkon, ja lähikaupan kassa Mifranin suomi on sitten jännän kuuloista. ”Jos en jännittäisi niin paljon, puhuisin tosi hyvin ranskaa”, sanoo ystäväni.

Suhtemme kieliin ja kielitaitoon voi vaihdella välinpitämättömyydestä intohimoon. Yksi suhtautuu ihailien toisen kaksikielisyyteen ja toista ei voisi vähempää kiinnostaa monikielinen Suomi. Niin tai näin, kielitaito on yksilölle ja monikielisyyys yhteisölle sekä rikkaus että sosiaalinen, kulttuurinen ja taloudellinen resurssi. Kielitaito ja tietoisuus kielenoppimisesta kaikkine vaiheineen ei ole vain kliseinen ikkuna toiseen kulttuuriin, vaan myös mahdollisuus ymmärtää syvemmin omaa identiteettiään.

Ihana saksan opettaja tai karmeat englannin tunnit voivat muodostaa käsityksemme kielten opiskelusta. Kokemusten laadusta riippuen voimme uskoa meillä olevan kielipäätä tai suoranaista lahjattomuutta oppia kieliä. Ja kuitenkin me osaamme jollakin kielellä ilmaista rakkautta ja surua sekä hoitaa asioitamme. Kielten opetus tukee ja vauhdittaa kielenoppimista mutta se ei yksistään riitä vaan kieltä on käytettävä: tuotettava ja ymmärrettävä erilaisissa tilanteissa.

Nykyisin puhutaankin toiminnallisen kielitaidon opettamisesta, millä viitataan selviytymiseen jokapäiväisen elämän – niin arjen kuin työelämän – kielenkäyttötilanteista. Ymmärrettävyys ja viestinnällisyys ovat tärkeitä kielitaidossa, eivät pelkästään kielioppiasiat. Puhutaan myös kielitaitoprofiilista, jolla tarkoitetaan puhumisen, ymmärtämisen ja kirjoittamisen taitoja – sitä miten äidinkielen ja vieraiden kielten taitomme voi kehittyä eri tahtiin ja miten eri taitojen tarve voi vaihdella

tilanteittain. Kielitaitoprofiileja voitaisiin hyödyntää nykyistä paremmin esimerkiksi työelämän kielitaitovaatimuksista puhuttaessa.

Kielitaito voi olla mahdollisuus tai este työpaikan, opiskelupaikan tai kansalaisuuden saamiselle. Kun kielitaito on portinvartijan roolissa, on tärkeää, että kielitaitovaatimukset on määritelty mahdollisimman läpinäkyvästi ja että kielitaitoa voi osoittaa luotettavilla ja eettisesti hyväksyttävillä tavoilla. Tästä näkökulmasta katsottuna kielikoulutus lisää yksilöiden välistä tasavertaisuutta ja heidän mahdollisuuttaan vaikuttaa sekä omaan elämäänsä että edelleen yhteisöönsä pääsemällä osalliseksi niihin kielitaitonsa välityksellä – olipa kyse sitten äänestämisestä, asiakaspalvelusta kunnan virastossa tai uuden ammatin opiskelusta aikuisiällä.

Kielen oppiminen on elinikäinen prosessi – mielenkiintoinen matka, jolla ei aina huomaa menevänsä eteenpäin. Opimme kieliä kaikkialta, missä ne ovat läsnä: toisiltamme, medioista ja asiointitilanteista. Uudet asiat elämässä, kuten vaikkapa talon rakentaminen tai työpaikan vaihto, tuovat mukanaan aluksi vieraita sanoja, puhumisen ja kirjoittamisen tapoja sekä uusia keskustelutapoja. Me olemme kaikki tällä matkalla, jonka oppaina toivottavasti toimivat avoin mieli ja suvaitsevaisuus.

Mirja Tarnanen

“**Kielitaito voi olla mahdollisuus tai este työpaikan, opiskelupaikan tai kansalaisuuden saamiselle.**”

Kieli ja työ

Erilaisilla mielipidepalstoilla käydään usein keskustelua suomalaisten kielitaidosta ja sen riittävydestä työelämässä. Erityisesti maahanmuuttajien suomen kielen taito, suomalaisten kielitaidon yksipuolisuus sekä kieltenopiskelun pakollisuus tai vapaaehtoisuus on herättänyt paljon kärkkäitäkin mielipiteitä puolesta ja vastaan. Yksimielisiä taidetaan olla vain siitä, että suomalaisessa työelämässä ei nykyisin pärjää ilman kielitaitoa.

Vaikka kielitaidon tärkeys tunnustetaankin yleisesti osana ammattitaitoa, kielitaito on harvoin ratkaiseva tekijä uuden työntekijän rekrytointitilanteessa. Tällöin saatetaan ajatella, että työssä tarvittavan kielitaidon oppii vasta töitä tekemällä. Näin varmasti onkin, mutta oppimista toki helpottaa huomattavasti, jos työntekijällä on jonkinlaiset pohjatiedot kielestä ja halu itse kehittää omaa kielitaitoaan työelämän tarpeisiin sopivaksi. Työn kielitaitovaatimukset saattavat vaihdella työpaikasta, työtehtävästä ja jopa viikonpäivästä toiseen.

Työelämän kielitaitotarpeista puhuttaessa on siis hyvä muistaa, että kielitaito ei ole mikään yksiselitteinen käsite. Joissain ammateissa riittää kaiken kaikkiaan vähäisempi kielitaito kuin toisissa. Joissakin tehtävissä esimerkiksi ruotsin kielen taidon ei ehkä tarvitse olla yhtä sujuvaa kuin englannin kielen taidon. Joissain työtehtävissä voi myös suullisen kielitaidon merkitys korostua kirjallista kielitaitoa enemmän. Joissain tilanteissa hyvinkin vaatimaton kielitaito voi riittää tilanteesta selviämiseen. Tärkeää on ennen kaikkea kielitaidon joustavuus ja työntekijän kyky arvioida omien taitojensa riittävyys suhteessa vaatimuksiin.

Työelämän kielitaito pitäisikin ymmärtää kyllin laajasti koskemaan itse kielen lisäksi myös erilaisia vuorovaikutus- ja kansainvälisyystaitoja. Suomalaisen työelämän monikulttuuristuminen näkyy siten, että lähes jokaisella suuremmalla työpaikalla on nykyisin entistä enemmän maahanmuuttajataustaisia työntekijöitä, joiden työskentelytavat ja työmenetelmät voivat erota paljonkin perinteisistä

suomalaisista toimintatavoista. Asian voi nähdä myös vastakkaisesta näkökulmasta: miten helposti suomalaisen työpaikan kirjoittamattomat säännöt ja arkirutiinit avautuvat jostain toisesta kulttuurista tulevalle työntekijälle? Miten eri kulttuureista tulevat työntekijät pystyvät yhdessä toimimaan erilaisissa työtehtävissä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi?

Keskustelu työelämän kielitaitotarpeista liittyykin siis läheisesti eri kulttuurien ymmärtämiseen ja erilaisuuden suvaitsemiseen, ja sitä kautta kaikkeen työpaikalla tapahtuvaan ihmisten väliseen kanssakäymiseen. Eri kieliä ei siksi pitäisi asettaa paremmuusjärjestykseen, vaan pikemminkin miettiä keinoja, joilla työelämän monipuolistuvaa kielitaitovaroa voitaisiin paremmin hyödyntää esimerkiksi niin sanottujen harvinaisten kielten taitajien osalta.

Marita Härmälä

“Työn kielitaitovaatimukset saattavat vaihdella työpaikasta, työtehtävästä ja jopa viikonpäivästä toiseen.”

Kielikoulutuksesta päätetään monissa paikoissa

Kielikoulutuspolitiikka kuulostaa etäiseltä ja juhlalliselta, ikään kuin se olisi irrallaan ihmisten elämästä ja pelkkiä poliitikkojen ja ministeriöiden päätöksiä. Osittain tämä onkin tietysti totta, mutta päätöksentekoa on viime vuosikymmeninä hajautettu kouluille, kunnille ja perheille. Kielikoulutuksesta päätetään siis nykyään hyvin monissa tilanteissa paikallisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti. Myös jokainen yksilö, kuten kielenopettaja neuvoessaan oppilasta kielivalinnoissa tai lapsensa äidinkielen maistraattiin ilmoittava vanhempi, vaikuttaa toiminnallaan kielikoulutuspolitiikkaan. Toisin sanoen kielikoulutuspolitiikka luo käytänteitä, ja nämä käytänteet taas vuorostaan politiikkaa.

Kielikoulutus ei kuitenkaan liity pelkästään koulutuspolitiikkaan. Monet kielikoulutukseen liittyvät kysymykset ponnistavat muilta yhteiskunnan sektoreilta. Esimerkiksi kolmannen sektorin toimijat osallistuvat kielikoulutuksen kehittämiseen. Työyhteisöissä sisäinen ja ulkoinen viestintä eri kielillä kasvaa, mikä heijastaa kielikoulutuksen tarpeita rekrytointiin ja henkilöstökoulutukseen. Mediat monikielistyvät, kun perinteisten kansallisten viestinten rinnalle nousee entistä voimakkaammin valtioiden rajat ylittäviä sähköisiä medioita. Talouselämän argumenteilla kielikoulutusta voidaan sekä puolustaa ("talouselämä tarvitsee kielitaitoisia ihmisiä") että vastustaa ("kieltenopetus on kallista").

Eurooppalaisella tasolla tavoite on, että jokainen osaisi äidinkieltänsä lisäksi vähintään kahta itselleen vierasta kieltä. Yhtä lailla kansainvälisiä kielikoulutuksen tavoitteita asettavat erilaiset kansainväliset järjestöt, jotka määrittelevät, mitä kieliä yhteisissä toiminnoissa käytetään. Esimerkiksi europarlamentaarikot voivat käyttää toiminnassaan EU:n virallisia kieliä, jolloin tarvittaessa käytetään tulkkausta.

Kielikoulutukselle kaikki tämä asettaa erilaisia paineita ja haasteita. Kenen tavoitteita kielikoulutuksen pitäisi ensisijaisesti toteuttaa: yksilön, paikallisten työyhteisöjen, kansallisen politiikan vai kansainvälisen yhteistyön? Kaikilla näillä on sanansa sanottavana kielikoulutuksessa. Kielikoulutuksen kehittämisen suurin haaste onkin saada alan eri toimijat yhteen, hakemaan yhteisiä käsityksiä kielikoulutuksesta.

Taina Saarinen

“
Koulutuksen kehittämisen suurin haaste on saada eri toimijat yhteen.
”

Kielikoulutuspolitiikan verkosto

Kielikoulutuspolitiikan verkosto on monialainen ja monitieteinen yhteenliittymä, jonka tarkoitus on välittää tietoa kielikoulutuksen eri toimijoille, luoda yhteistyömahdollisuuksia kielikoulutuksen kehittämiseen, sekä kehittää kansallista ja kansainvälistä kielikoulutuspoliittista tutkimusta. Verkoston toimintaa rahoittaa vuosina 2009–2012 opetus- ja kulttuuriministeriö.

Verkosto on uudenlainen rakenne, joka tunnistaa olemassa olevan kielikoulutuksen asiantuntemuksen, tuo yhteen päätöksentekijät, kentän toimijat, koulutuksen tarjoajat ja tutkijat, sekä vahvistaa tutkimuksen ja päätöksenteon yhteyttä. Verkosto ottaa myös aktiivisen roolin julkisessa keskustelussa.

Verkoston lähtökohta on, että kieli on keskeinen osa kaikkea yhteiskunnallista toimintaa. Tämä tarkoittaa sitä, että eri kielten vastakkain asettaminen ei ole mielekästä. Monikielisyys, joka sisältää sekä äidinkielet että muut kielet, on tunnistettava ja tunnustettava yhteiskunnallisena resurssina ja itseisarvona, josta hyötyvät sekä yksilöt että yhteiskunta. Keskeinen osa verkoston toimintaa on vuosittain kokoontuva Kieliparlamentti, joka tuo kielikoulutuksen eri alojen toimijat yhteen ja antaa alalle näkyvyyttä.

Kielikoulutuspolitiikan verkkoportaaliin www.kieliverkosto.fi luodaan asiantuntija-, julkaisu- ja tutkimustietokanta: jatkossa sieltä löytyy myös koulutusmateriaalia ja julkaisuja. Portaaliin julkaistaan kuukausittain kielikoulutuksen verkkolehteä *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*. Verkkolehti on matalan kynnyksen julkaisukanava opettajille, kehittämissankkeille, tutkijoille, päätöksentekijöille ja muille toimijoille.

Tietoa, koulutusta ja vuorovaikutusta

Kielikoulutuspolitiikan verkosto tarjoaa ajankohtaista täydennyskoulutusta ja tietoa muun muassa seuraavista teemoista:

- kielitaidon arviointi
- uudet oppimisympäristöt
- oppiminen
- vieraskielinen opetus
- monikielisyys
- autenttisuus kielenopetuksessa
- työelämän kielitaito
- kielipolitiikka ja kielikoulutuspolitiikka

Lue lisää täydennyskoulutuksesta Kieliverkoston sivuilta!

www.kieliverkosto.fi

LIITY VERKOSTON
POSTITUSLISTALLE
WWW.JYU.FI/KIELIVERKOSTO

www.kieliverkosto.fi